

POLGÁRI JOG

Igazgatósági tagok fizetése.

Irta: *dr. Reitzer Béla* ügyvéd.

A m. kir. Kúriának a váltó-, kereskedelmi és csődügyekben alakított jogegységi tanácsa a folyó évi november hó 9. napján szombat délelőtt 10 órájára kitűzött ülésében a következő vitás elvi kérdéseket fogja eldönteni:

„I. A részvénytársaság (szövetkezet) igazgatósága megállapíthat-e javadalmazást az igazgatóság ama tagja számára, aki a részvénytársaság (szövetkezet) részére külön megbízatás alapján különleges szolgálatot teljesített?

(Vonatkozással a m. kir. Kúriának egyfelől a P. II. 1653/1929., P. II. 2999/1930., P. III. 3993/1930., P. II. 2256/1931., P. VIII. 6268/1933., P. II. 647/1934. és P. II. 144/1935. számú, másfelől a P. VII. 6035/1930., P. IV. 8246/1930., P. IV. 1788/1931., Pk. IV. 4302/1931., P. IV. 5599/1932. és Pk. IV. 4384/1934. számú határozatára).

II. „A Polgárjogi határozatok Tárában 844. sz. a. (P. H. T. VI. kötet, 45. lap) közzétett elvi határozatnak az a szabálya, hogy az igazgatóság, vagy igazgatósági tagok díjazásának megállapítása a részvénytársaság közgyűlésének elhatározási köréből el nem vonható, vonatkozik-e azoknak a különleges szolgálatoknak a díjazására is, amelyeket a részvénytársaság (szövetkezet) igazgatóságának tagja a részvénytársaság (szövetkezet) részére az idézett elvi határozat közzétételét (1930.) megelőző időben adott külön megbízatás alapján teljesített?

(Vonatkozással a m. kir. Kúriának egyfelől a P. IV. 7618/1929. és P. IV. 8246/1930. számú, másfelől a P. IV. 5815/1934. számú határozatára.)

I.

1. A címnek illetően megszövegezése talán kissé journalistikai ízű, de szándékosan választottam ezt a fogalmazást azért, hogy mindjárt az elején rámutassak a probléma lényegére, amely a jogegységi tanácshoz feltett kérdések szövegében meglehetősen homályosan és elmosódva jut kifejezésre. Ami ugyanis hosszú idő óta izgalomban tartja az érdekelt gazdasági és jogászai köröket, az nem annyira az a probléma, amely az első kérdésben bennfoglaltatik, hanem ami abból hiányzik, vagy legalább is a sorok között el van rejtve.

Nevezetesen a főkérdés az, vajjon az igazgatósági tagsági minőség miképen befolyásolja annak az igazgatósági tagnak jogállását, aki egyszersem mind szolgálati viszonyban is áll magával a társasággal.)*

Az igazgatósági tagnak, magán az igazgatósági tagságon túlmenő jogállása szempontjából több kategóriáját kell megkülönböztetnünk. *a)* Lehetséges, hogy valaki az igazgatóságnak tagja, anélkül, hogy ezen felül bármiféle különös megbízatása, vagy szerepe volna a társaságnál. Ennek jogait és kötelességeit szabályozzák a Kt. 182. és következő szakaszai. *b)* Előfordul az, hogy az igazgatóság egyik, vagy másik tagjának valamely speciális megbízatást ad oly feladat elvégzésére, amely meghaladja az igazgatósági tagsággal általában járó, szokásos munkakört. *c)* Egy másik kategóriába azok az igazgatósági tagok tartoznak, akik anélkül, hogy szolgálati viszonyban állnának a társasággal, akár mint végrehajtóbizottsági tagok, akár mint más, valamely különös megbízatással felruházott igazgatósági tagok tevékenykednek állandóbb jelleggel (tehát nem esetszerűen). Ezek között említésre méltó különösen az administrateur délégué. *d)* Az igazgatóságnak más tagjai megint abban különböznek a többiek-től, hogy elnökei, alelnökei az igazgatóságnak, de még mindig szolgálati viszonyon kívül. *e)* Végül külön csoportot alkotnak azok az igazgatósági tagok, akik egyszersem alkalmazottai is a társaságnak. Közömbös ebből a szempontból, milyen címmel és hatáskörrel vannak felruházva. Az esetek többségében, mint ügyvezető alelnök, mint vezérigazgató, helyettes vezérigazgató, vagy ügyvezető igazgató teljesítenek szolgálatot. Önként értetődik,

*) Jegyzet: Hazai irodalmunkban a felvetett kérdéssel behatóan csak Kuncz foglalkozik. L. „A magyar kereskedelmi és váltójog vázlat” c. mű 440—441. l. Allásfoglalása a IV. tanács és a 844. E. H. felé hajlik. Ugyanez a felfogás nyilatkozik meg kodifikátori munkálataiban is. Nagy Ferenc és Neumann Ármán a kérdést egyáltalában nem is említik.

A külföldi irodalomra l. különösen Sövényházy Schultz Ferenc: „Az angol részvényjog jellegzetességei és tanulságai” 34. old.

A francia jogterületre különösen Lyon Caen és Renault: *Traité de droit commercial* 1929, 244. oldal.

A svájci jogra vonatkozólag Schneider—Trick: *Kommentar*. (Jelölendő, hogy a svájci joggyakorlatban beható keresés dacára 60 év alatt egyetlen hasonló esetet sem találtam.)

Az osztrák jog szempontjából említésre méltó, hogy külön szabályuk nincs ugyan, de az 1899. évi Reichsgesetzblatt 175. számában megjelent Aktienregulativ tartalmaz erősen közvetett jellegű intézkedéseket, amelyek folyományaképpen ott ez a vita úgyszólván fel sem merülhet. (L. különösen ennek 38. §-át.)

Szándékosan mellőzöm a külföldi irodalom részletes ismertetését azért is, mert ezek nem befolyásolhatják a hozandó jogegységi döntést, tekintettel a jogszabályok különbözőségére és a társasági szervezациóbeli eltérésekre. Ugyancsak nem kívántam foglalkozni a kérdéssel, de lege ferenda, mert ez sem jöhet ligyelembe a döntésnél.

hogy ez utóbbi minőségükben hivatásszerűleg üzik ezt a foglalkozást, s ennek összes következményeit is viselik.

A jogi helyzet szempontjából mégis csak azon az elvi alapon kell megtennünk, hogy az egyik csoportba azok az igazgatósági tagok tartoznak, akik mint ilyenek törvényadta jogkörben, vagy ezen felül még valamely speciális megbízással működnek és másrészt olyanok közt, akik emellett egyszersmind szolgálati jogviszonyban álló társasági alkalmazottak is. Ezt az elvi megkülönböztetést, mint alább látni fogjuk, az ismert bírói döntések is élesen kifejezésre juttatják. A II. és VII. tanács döntései a jogkövetkezmények szempontjából másképen bírálják el a két kategóriabeli csoportot, viszont a IV. tanács nem teszi ezt a megkülönböztetést, hanem egységesen alkalmazza azt a jogelvet, amelynek essenciája a 844. sz. elvi határozatban olvasható.

2. Ha egész általánosságban vesszük a problémát szemügyre és egyelőre elvonatkoztatunk a fent taglalt mindennemű megkülönböztetéstől, a generális jogtételt azok a határozatok tükröztetik vissza legtisztábban, amelyek alaptételként hirdetik azt, hogy a Kt. 179. §. 1. bek. 1. mondatából, egybevetve ezt a 182. §. rendelkezésével következik, hogy az igazgatóságnak nincsen joga ahhoz, hogy valamely tagja részére olyan juttatást adjon, amely az alapszabályokban, vagy közgyűlési határozatokban tüzetesen körülhatárolva nincsen. Sőt más határozatok és ezek között elsősorban a már idézett elvi határozat is erősen kihangsúlyozzák azt, hogy állandó bírói gyakorlat szerint az igazgatóság, vagy igazgatósági tag díjazásának megállapítása a részvénytársaság közgyűlésének elhatározási köréből el nem vonható (l. pl. II. 144/1935. sz. határozatot). Alljunk meg egy pillanatra, mielőtt ezt a gondolatot tovább vinnők. Figyelemre méltó distinkció rejlik abban is, — bár nem világos, hogy tudatos-e, vagy csak véletlen — amikor az igazgatóság és az igazgatósági tagok díjazását külön említik. Mindenesetre más a helyzet, amikor egy korporáció önmagát korporatíve díjazza és ismét más, amikor ez a testület csak egyik, vagy másik, vagy több tagja részére állapít meg díjazást, vagy általában anyagi juttatást. Nemcsak jogelvi, de mondjuk ki nyíltan valahogy morális akadályokba is ütközik az, ha valaki önmagával szerződik, vagy pláne önmaga részére más vagyonából díjazást juttat, vagy javadalmakat állapít meg. Erre valahogy a generális inkompatibilitási klauzula húzható rá. Nem ez a helyzet, ha egy korporáció egyik, vagy másik tagja részére teszi ugyanezt, amely esetben természetesen, hogy a közvetlenül érdekelt tag a határozat hozatalában nem vehet részt, ami megint nem csupán jogelvi, de etikai tétel, ami benne gyökerezik minden jogszabályban. Ahhoz tehát, hogy az első esetben arra az eredményre jussunk, amire a 844. sz. elvi határozat jut, nem is kell külön tételes jogszabály, mert ez ön-

ként adódik egy a jogszabályokon felül álló, vagy mondjuk azokban mindenütt meghúzódó etikai parancsból. Úgy érzem abban nem is igen lesz nézeteltérés, hogy az igazgatósági testület saját maga részére nem állapíthat meg a részvénytársaság vagyonából díjazást, vagy jutalmat, hanem ezt csakis a közgyűlés teheti és pedig arra való tekintet nélkül, vajjon az alapszabály tartalmaz-e erre vonatkozólag konkrét intézkedést és hogy tételes jogszabályokból vont logikai következtetés útján meg lehet-e ezt a parancsot állapítani. Már a második esetben, amikor t. i. az igazgatóság, mint testület egyes tagjaival áll szemben, ez az etikai elv nem áll meg. — Semmi akadályja nincsen annak, hogy egy több tagból álló testület, egyik, vagy másik tagját díjazhassa. A részletekről itt nem kell beszélni. És nem ennek a problémakörnek egyéni specifikuma az, hogy ennek a díjazásnak, vagy jutalmazásnak a végzett teljesítményekkel arányban kell állania. A tárgyalt körben azért sem lehet ennek elvi és etikai akadályja, mert az igazgatóság minden ilyen elhatározása éppúgy felelősség mellett történik, mint az igazgatóságnak egyéb ténykedései. Az igazgatóság felett álló közgyűlésnek mindenkor meg van az a joga, hogy az igazgatóságot felelősségre vonhassa olyan esetekben, amikor ezzel a jogával visszaél. Megtagadhatja bármikor a felmentés megadását, elmozdíthatja a visszaélést elkövető igazgatóságot, vagy annak ilyen tagjait, kimondhatja és érvényesítheti vagyoni felelősségüket. Nem is szóíva egyéb természetű felelősségről.

Nincs ugyan túlságosan nagy gyakorlati jelentősége, de szórványosan mégis előfordul, hogy az igazgatóság csupán egy vagy két tagból áll, tehát nincs meg annak testületi jellege. Ez majdnem kizárólag olyan esetekben fordul elő, amelyekben kis-alaptőkés és gazdaságilag nem számottevő vállalkozásról van szó, ahol tehát a részvénytársaságnak közérdekű jellege nincsen, a publicitás csak tiszta külsőség és rendszerint a részvények is egy kézben vannak. A struktúra ilyen esetekben annyiban változik, hogy a testületi jellegzetességből folyó következmények önként elesnek, s így elesik annak lehetősége is, hogy az igazgatóság, mint ilyen egyik vagy másik tagjával bármiféle megállapodást köthessen, s hogy az érdekelt igazgatósági tag ilyen határozatok hozatalánál figyelmen kívül hagyassék. Ezekben a speciális esetekben nincs egyéb megoldás, mint az igazgatóság szerepkörét gyakrabban átruházni magára a közgyűlésre, anélkül, hogy ennek az átruházásnak is különösebb jelentősége volna, mert hiszen ilyen társaságoknál a közgyűlés is csak üres formaszerep és a részvénytársaság legfőbb akaratelhatározása attól az egy személytől ered, akinek kezében a részvények vannak. Minthogy ez a probléma más tárgykörbe tartozik (Einmann-gesellschaft) ezzel itt tovább nem foglalkozunk.

3. Visszatérve azonban a fentebb elhagyott gondolat to-

vábfűzésére, szemügyre kell vennünk a Kt. 179. és 182. §§-nak a kúriai ítéletekben hivatkozott rendelkezéseit. Ezek a következőképpen szólnak:

„179. §. Azon tárgyak, amelyek felett minden esetben a közgyűlés határoz, a következők: 1. az igazgatóság (a 183. §. esetét kivéve) és a felügyelőbizottság megválasztása, elmozdítása és felmentése”;

Ezután, még további 6 pontban folytatódik a felsorolás. Ezen pontok között egyetlen-egy sincs, amely az igazgatóság díjazását, vagy egyáltalában magát az igazgatóságot emlitené és legfeljebb még a 2. pontnak az a rendelkezése érdemel említést, amely a nyereség felosztását közgyűlési hatáskörbe utalja.

„182. §. A részvénytársaság ügyeit az igazgatóság intézi, mely egy vagy több személyből állhat és a részvényesek közül, vagy másokból fizetés mellett, vagy anélkül választatik.”

Az első conclusio tehát, amelyre a törvényszöveg vizsgálata vezet az, hogy a törvény semmiféle közvetlen rendelkezést nem tartalmaz a tekintetben, hogy az igazgatóság egyes tagjai részére díjazást, akár külön megbízásból kifolyólag, akár más címen, ki és minő körülmények között állapíthat meg. Természetesen még kevésbé esik szó, az igazgatóság tagjaival kötött szolgálati szerződésekről. Ennek a megállapításnak azért van fontossága, mert az idézett kúriai határozatokban refrainszerűen tér vissza az a kijelentés, hogy az igazgatóság tagjai részére díjak megállapítása, el nem vonható a közgyűlés hatásköréből. Ennek a megállapításnak helyessége csak akkor nem volna kétségbevonható, ha a 179. §-ban foglalt, nyilván cogens természetű jogszabály, amely taxative sorolja fel a közgyűlés szükség szerű hatáskörébe utalt és onnan el nem vonható tárgyakat, ezt a kérdést is magában foglalná. Mint láttuk azonban ilyen rendelkezés a törvényszakaszban nincsen. Ámde a bírói gyakorlat a maga eredményeit nem pusztán a 179. §. felsorolásaiból, hanem e szakasznak a 182. §-sal való egybevetéséből kívánja levezetni. Bizonyos, hogy a 182. §. az igazgatóságnak fizetés nélkül, vagy fizetéssel való választásáról tesz említést. Bizonyos az is, hogy az igazgatóság megválasztása a közgyűlés hatásköréből el nem vonható. (Kivéve a 183. §. esetét.) Ennyiben a következtetés, melyre utaltunk, nem mondható alaptalannak. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk a törvény terminológiájában azt, hogy ott az igazgatóságról, mint a részvénytársaság képviselőjére és ügyvezetésére hivatott organumról van szó. A törvényszakaszok egybevetéséből tehát helyes következtetéssel csupán arra az eredményre jutunk, hogy az igazgatóság, mint képviselői és ügyvezetői szerv (testület) részére, fizetés (ezt a nem precíz kitévelt használja a törvény) annak megválasztásával kapcsolatban, közgyűlési hatáskörbe tartozó feladat. Ami azonban a gyakorlatban vitákra és e perekre adott alkalmat, az nem an-

nak a kérdésnek eldöntése, hogy a társaság képviseleti és ügyvezető szervének *ezen funkció végzéséért* netán juttatandó „fizetés” csupán a közgyűlés által állapítható-e meg, vagy sem, hanem a probléma az, hogy az igazgatóság egyes tagjainak a *törvényes képviselet és ügyvitelt meghaladó* eseti megbízásokért, vagy állandó jellegű szolgálatokért jogosult-e az igazgatóság, — mondjuk röviden — mint intéző szerv, jutalmat, díjazást, vagy fizetést, vagy nevezzük bárhogyan, ellenszolgáltatást nyújtani. Avagy hogy erre kizárólag csak a közgyűlés hivatott.

Elesen kiemelendőnek tartom ezuttal is mindazt a megkülönböztetést, amit fentebb már megtettem. Nem szabad egy kategóriába szorítani a pusztá megbízás jellegével bíró teendők ellátását az állandó szolgálati viszonyból folyó munka díjazásával. Mégha az előbbieknél komolyan vitatható is az, hogy a 844. sz. E. H.-ban elfoglalt álláspont törvényszerű (amihez fenti okfejtés után legalább is erős kétség férhet) meggyőződésem szerint az utóbbi csoportba tartozó eseteknél még csak komoly vita sem merülhet fel arra vonatkozólag, hogy az igazgatóság jogosult szolgálati szerződést nemcsak extraneusokkal, hanem az igazgatóság tagjaival is létesíteni és ennek folyamánaképpen a szerződés feltételeit, köztük az ellenszolgáltatások kérdését is szabályozni. Sem törvényes rendelkezés, sem jogszervezeti akadály nem gátolhatja, hogy az igazgatóság ilyen szerződéseket legjobb belátása szerint ne köthessen. Ezen magatartásánál ugyanazok a jogi, etikai korlátok kötik, mint minden egyéb más gestionál. Az általános jogelveken kívül azonban erős támpontot nyújt az általunk képviselt álláspont mellett a Kt. 193. §-nak az a rendelkezése is, amely szerint:

„A társasági ügyek vitelével, valamint a társaságnak az ügyvitelre vonatkozó képviseletével más meghatalmazottak, vagy a társaság hivatalnokai is megbízhatnak.

Ezekre általában a jelen törvénynek a kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó intézkedései nyerne alkalmazást.”

Soha nem volt vitás a gyakorlatban, hogy ilyen megbízás megadása nem tartozik a közgyűlés hatáskörébe, hanem az igazgatóság joga és kötelessége a társasági ügyek intézéséhez szükséges alkalmazottak felvétele és elbocsátása, nemkülönbön illetményeinek megállapítása is. De éppoly kevésbé lehet vitás az is, hogy ezen a helyzeten mit sem változtat az, hogy ha a megbízott, vagy alkalmazott személy, egyszersmind a társaság igazgatóságának is tagja. Hogy az a személy korábban volt-e igazgatósági tag és csak későbbben lépett a társaság szolgálatába, avagy megfordítva mint társasági tisztviselő választott be az igazgatóságba, e szempontból egyáltalában nem tesz különbséget. A korábban megkötött szolgálati szerződést semmi vonatkozásban nem érinti az a körülmény, hogy a társasági alkalmazottat az igazgatóságba beválasztották. Nem járhat ez a követ-

kezménnyel sem, hogy ezentúl az ő szolgálati viszonyából folyó illetményeinek megállapításához immár közgyűlési határozat volna szükséges. De nem szükséges közgyűlési határozat az ily személy szolgálati viszonyának megszűntével újabb szerződés és ezzel járó javadalmazások megállapításához sem. Az esetek túlnyomó többségében érdemekben gazdag, vagy régen szolgáló tisztviselők, legtöbbször azonban magas állásban lévő alkalmazottakat szoktak beválasztani az igazgatóságba, — és ily esetben sem törvényi rendelkezés, sem egyéb szempont nem szól amellett, hogy az igazgatósági tagul megválasztott tisztviselő szolgálati jogviszonya más elbírálásban részesüljön.

Eltekintve attól, a fentebb már kifejtett állásponttól, amely a törvény rendelkezéseiből igazolta, hogy ilyen tételes intézkedés nincsen, a 179. §-ban foglalt felsorolásnak beható vizsgálata arra is következtetést enged, hogy a törvénynek nem is volt célja és szándéka ilyen természetű kérdéseknek a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe való utalása. Ha ugyanis közelebbről szemügyre vesszük a felsorolásban foglalt pontokat, azokból azt látjuk, hogy ezek egytől-egyig olyan kérdéseket érintenek, amelyek a társaság képviselével, üzletvitelével, igazgatásával járó egyes ügyeken felülemelkedve, magasabb és universálisabb érdekeket érintenek. A közgyűlés, mint a részvénytársaság szuverén törvényhozói szerve, hivatott megválasztani a társaság törvényes organumait, jelesül az igazgatóságot és a felügyelőbizottságot. Már egyéb organumok kirendelése és megválasztása nincs közgyűlési hatáskörbe utalva. Tehát pld. a végrehajtóbizottság megválasztása sem. Hogy a társaság számadásainak megállapítása és megvizsgálása, nemkülönben a nyereség felosztása ugyancsak kizárólagos közgyűlési hatáskörbe kívánkozik, úgy vélem nem szorul külön bizonyításra, mert egyéb megoldás, a részvénytársaságok mai strukturájában elképzelhetetlen. Még az az irány is, amely a legújabb német reformban előretör, t. i. a Führtumnak a közgyűlés fölé való helyezése, még ez sem kíván e részben változtatni a közgyűlés hatáskörén. Ugyanez vonatkozik a fuzióra, vagy egy minden ügyletre kiterjedő kartelszerződésre, az alap- és megváltoztatására, a felszámolás kimondására és a társasági szerződést reprezentáló alapszabályváltoztatásra.

Mindezekről eltekintve a közgyűlés már csak technikailag sem alkalmas szerv olyan teendők végzésére, mint aminő társasági tisztviselők szolgálati szerződéseinek megkötése. A közgyűlés teljesen alkalmatlan, de legalább is sokkal nehezkesebb apparátus, semhogy ilyen kérdésekről tárgyalhasson, alkat folytathasson, stb. Hiszen éppen azért gondoskodott a törvény külön képviselői és ügyviteli szervekről, mert a részvénytársasági közgyűlés alkatánál fogva erre a szerepre sem nem alkalmas, sem nem képes.

Nyilván téves elgondoláson nyugszik az az érv, amely e

kérdéssel kapcsolatban a társasági nyereségre és annak hovafor-
dítására való utalással kíván operálni. A két kérdésnek egymás-
hoz a legtávolabbi vonatkozásban sincsen köze. A külön megbíza-
tással felruházott, vagy állandóan alkalmazott igazgatósági tag
honorálása nem áll a tiszta nyereséggel összefüggésben.*) A kü-
lön megbízatással felruházott igazgatósági tag munkájának díja,
valamint a szolgálati jogviszonyban álló igazgatósági tag eb-
beli tevékenységének ellenszolgáltatása éppoly üzleti költség,
mint bármely más a társasági üzlet folytatásával járó kiadás és
költség. Ami mellett persze nincs kizárva az, hogy in concreto
az ily igazgatósági tag külön megállapodás alapján a tiszta nye-
reségből is ne kapjon valamely részesedést. Ha az igazgatóság
megbízta valamely tagját azzal, hogy egy concret transactio le-
tárgyalása érdekében utazzék külföldre és ott képviselje a társa-
ság érdekeit, az ezért térítendő kárpótlás közönséges regie-
költség, épen olyan, mint az altiszti fizetés. Nincs tehát indo-
koltsága annak, hogy ennek megállapítása, vagy kiutalása, más
előfeltételektől függjön. Nehogy félreértés keletkezzék ebből az
okfejtésből. A mondottak nem zárják ki azt, amivel egyébként a
gyakorlati életben gyakran találkozunk, hogy az igazgatóságnak
valamely különleges misszióval megbízott tagja, de főleg ma-
gasabb rangú alkalmazott tisztviselői, mint pl. vezérigazgató,
vagy ügyvezető igazgató, ne részesüljön a társaság nyereségében,
sőt részére esetleg forgalmi jutalék is ne biztosíttassék. Ilyen eset-
ben természetesen a tárgyalt kérdések között annyiban áll fent
kapcsolat, hogy a tiszta nyereségnek mint számítási alapnak
meghatározása kizárólag közgyűlési hatáskörbe tartozik. Mint-
hogy azonban a nyereség mikénti felosztásának legalább is bizo-
nyos alapelveit az alapszabályok szükségképen magukban foglal-
ják (157. §. 14. pontja), ennél fogva ebből a szempontból sem tá-
maszthat komoly aggályokat az itt képviselt álláspont. Hogy az-
után tiszta nyereség alatt mit kell érteni in concreto, nevezete-
sen az előző évi átvitel figyelmen kívül hagyandó-e, amint ezt
gyakorlatunk tartja, vagy, hogy a tartalékolások, vagy a divi-
denda megelőzze-e az ily alkalmazottakat megillető nyereség-
részesedést, mindezek olyan részletkérdések, amelyek a tör-
vényben cogens szabályozást nem nyertek és így semmi akadály
nincs annak, hogy ezek oly módon rendeztessenek, ahogy ezt az
adott körülmények legcélszerűbbnek és leghelyesebbnek indo-
kolják.**)

4. A jogegységi tanács által eldöntendő kérdés szövegezése,
szerény véleményem szerint nem szerencsés. Nem pedig azért,
mert nem viszi oda magát az egész kérdéskomplexumot, hanem

*) Legalább elvileg nem.

***) Jegyzet: L. Schwarz Tibornak a Kereskedelmi Jog 1935. okt.
1. számában megjelent cikkét.

annak csak egy részét. Amikor ugyanis csupán ama tagok számára nyújtandó javadalmazásról beszél, akik a részvénytársaság részére külön megbízás alapján különleges szolgálatot teljesítettek, ebben nem jut kifejezésre a szolgálati viszonyban álló alkalmazottak fizetése. A legfőbb gyakorlati kérdés tehát eldöntetlen marad, ha a döntés kizárólag az így megszövegezett kérdésre szorítkozik. Hogy tudatos-e ez a fogalmazás, vagy sem, azt természetesen megállapítani nem tudjuk. A jogi nomenclatura amellet szól, hogy a döntés nem kíván a szolgálati viszonyra is kiterjeszkedni, — ami azonban az előzmények után egészen érthetetlen volna. A megbízás és különösen a külön megbízás alapján teljesített különleges szolgálat kitétel erre a feltevésre enged következtetni. Viszont a „javadalmazás” szó, ezzel némileg ellentétben áll. A megbízásból a megbízott részére nem javadalom jár, hanem díj. A „javadalom” szó, ha nem is szigorú értelemben vett jogi terminologia, de mindenesetre gazdaságilag a szolgálati jogviszonyra, vagy munkaszerződésre utal. Javadalmat csak a tisztviselő, a társasági alkalmazott élvez, nem pedig a különleges megbízatással felruházotti igazgatósági tag. Az ilyen igazgatósági tagot díjazni, vagy honorálni szokták, de ez nem kap javadalmat. Viszont az alkalmazott illetményeit nem nevezzük díjnak, hanem munkabérnek, fizetésnek, illetménynek, vagy javadalomnak. Nem tartottam volna szükségesnek ezeket az inkább gazdasági ízű fogalmakat egymással szembeállítani, ha a jogegységi kérdés szövegezése erre nem késztetne. De meg ezen felül számtalan kúriai ítéletben látjuk ezeknek a kifejezéseknek, amelynek csak bizonyos vonatkozásban synonymok, minden külön rendszer nélkül való használatát. Ez az eljárás azonban nem helyeselhető, mert téves következtetésekre nyújthat alkalmat és a bírósági, pláne legfőbb bírósági döntéseknek mód felett ügyelniök kell terminológiai precizításokra.

Hogy a megbízás és a szolgálati szerződés között alapvető eltérések vannak, azt ehelyütt nem kell bővebben kifejtenünk, elegendő utalnunk pld. az Mtj. 1616. és köv. §§-aira, valamint 1550. és köv. §§-aira, bírói gyakorlatunk is igen élesen vonja meg a kettő között a határvonalat. (Így pl. Kúria II. 1866/1935. Jogi Hírlap 1935. okt. 13. szám.) Ha valamely tényálláscsoport, vagy jogviszony más jogszabályok uralma alatt áll, ez annak bizonyítéka, hogy különböző fogalmakkal van dolgunk. S ha mindjárt tudjuk is azt, hogy a szolgálati viszonyban a megbízás bizonyos elemei is bennrejlének, ez sem változtat a mondottakon. A meghozandó döntésben tehát szerény véleményem szerint minden kétséget kizáró módon kifejezésre kell majd juttatni azt is, hogy amit a jogegységi tanács kimond, az nem csupán különleges megbízatások végzésére, hanem az állandó szolgálati viszony alapján élvezett illetményekre is egyaránt vonatkozik. Enélkül a hozandó jogegységi döntés csonka, lényegesen kisebb értékű

lenne és még mindig nyitva hagyná azt a legtöbb vitára alkalmas adó kérdést, amely a szolgálati jogviszonyban álló igazgatósági tagok illetményeinek megállapítására vonatkozólag ezidőszert fennáll.

5. Az igazgatóság felelőssége kérdésében évek óta tartó és mai napig sem lezárt vita körében elhangzott érvek szükségessé teszik a kérdés azon részének érintését is, amely az igazgatósági tagság, helyesebben az ebből folyó képviseleti és ügyviteli jogkör terjedelmét és mibenlétét illeti. Az igazgatósági taggá történt megválasztásból és ennek elfogadásából folyik ugyanis, hogy a megválasztott igazgatósági tagnak nemcsak joga, de kötelessége is a társaság képviseletéhez és ügyviteléhez tartozó teendők elvégzése. Ennek elmulasztásából kártérítési kötelezettség fakad. Ebből a megállapításból esetleg olyan további következtetés is vonható, hogy az igazgatóság tagjai minden külön megbízás nélkül és anélkül, hogy szolgálati viszonyban is állnának, kötelesek e tisztségükből kifolyólag a képviselet és ügyvitel körébe tartozó összes tennivalókat teljesíteni és ezért őket tulajdonképpen külön díjazás, vagy fizetés nem is illetheti meg. Ez az álláspont azonban téves. Volt alkalmam rámutatni és talán bizonyítani is, hogy az igazgatósági tagság, mint ilyen, nem élet-hivatás, amely az igazgatósági tagnak minden idejét betölti. Mégha a képviselet és üzletvitel ellátása oly terjedelmű feladatot hárít is az igazgatóság tagjaira, hogy az munkaerejüket és idejüket le is köti, akkor sem lehet az igazgatósági jogkörből folyó kötelezettségeket oly módon felfogni, hogy azok hivatásszerű jelleggel bírnának, s hogy a tagok egyébre, mint a közgyűlés által qua igazgatóság részére megállapított tiszteletdíjra igényt nem is tarthatnának. Hiszen épen ezért engedi meg a Kt. 193. §-a a képviselet és ügyvitel gyakorlását az igazgatóság által kiválasztott tisztviselők útján. Vagyis minden olyan kiindulási pont, amely abból a szemléletből indul ki, hogy az igazgatósági tagsággal járó képviseleti és gestionális teendők betöltése már mindent magában foglal, úgy, hogy ezen a körön túl valójában különleges megbízatás, vagy bármilyen más címen való igénybevétel elvileg nem is lehetséges, nyilvánvalóan téves. Nagyon helyesen ismerik fel ezeket a szempontokat a C. IV. 2060/1930., P. II. 3993/1930., P. II. 1653/1929. számú határozatok, amelyek egész világosan mutatnak rá arra, hogy ha az igazgatóság valamely tagját akár közvetlen ügyvitelre rendeli ki, akár egyéb olyan teendőkkal bízta meg, amelyek az igazgatóságnak normál hatáskörét meghaladják, ezért külön díjazás jár. Ez az illetmény független az igazgatósági tagoknak tiszteletdíjától. — Ugyancsak helyesen utal az administrateur délégué esetében a Kúria arra, hogy csak a rendes igazgatósági tagsági munkakört meg nem haladó tevékenységért nem jár külön díjazás. Ha azonban valamely igazgatósági tag a kapott megbízás alapján a ren-

des igazgatósági tag tevékenységét túlhaladó tevékenységet fejt ki a vállalat érdekében, ez esetben még külön ígélet nélkül is, azon jogszabály alapján követelhető külön díjazás, hogy senki, más érdekében munkálatoknak díjazás nélküli elvégzésére kifejezett megállapodás hiányában, nem köteles.

6. Rövid szemlét tartva a bevezetésben megjelölt ítéletek fölött, azokban többirányban igen érdekes megállapítások olvashatók. De ugyancsak ezen ítéletek indokolásai igazolják azt is, hogy minő visszás eredményekre vezetnek az általunk helyesnek nem tartott döntések. Így pld. C. IV. 5815/1934. számú ítélettel a Kúria érvénytelennek mondta ki az utóbb igazgatósági taggá megválasztott vezérigazgatónak korábban kötött szolgálati szerződését, illetőleg az ezen szerződésben megállapított fizetését. Az elvi határozatban kifejezésre jutó ismert jogtétel hangsúlyozásával, az ítélet szerint nem szánja ezt az érvénytelenséget az sem, hogy a közgyűlés a társaság azon zárószámadásait, amelyekben a vezérigazgató fizetése is fel van véve, jóváhagyta. Félreérthetetlenül jelenti ki a Kúria ebben az ítéletében, hogy az igazgatósági tagoknak bármely címen, tehát akár szolgálati szerződésük alapján járó illetményeik felülbírálása és az afelett való határozás a közgyűlés hatáskörébe tartozik s attól el nem vonható, „közömbös lévén ebben a tekintetben az, hogy a közgyűlés esetleges határozatának mik a magánjogi következményei.” Ezen utóbbi megállapítás már erősen dodonai ízű. Mert mit jelent az, hogy a közgyűlés esetleges határozatának magánjogi következményei közömbösek? Ez jelentheti azt is, hogy a szolgálati szerződés a felek között nem tekintendő hatálytalanak, hanem csak abban a vonatkozásban érvénytelen, amennyiben a részvényes és a társaság közti viszonylatról van szó. De jelentheti ennek az ellenkezőjét is. Vagyis olyan jogbizonytalanságnak válik forrásává, ami mindennek mondható, csak kívánatosnak nem.

Figyelemre méltó ennek az ítéletnek indokolásában annak ismételt kiemelése is, hogy a 844. számú határozat már nyilvánosságra jutott a perben szerepet játszó időpontban. Ez a kijelentés arra enged következtetni, hogy a polgári határozatok tárába való felvétel időpontjának valamely jogszabályként enunciált tétel alkalmazása szempontjából jelentősége volna. Ez az álláspont nyilván helytelen, mert egyrésztől az ilyen határozatok nem alkotnak új jogszabályt, másrésztől pedig a jogszabályok időbeli kötelező hatálya csak a törvény, vagy törvényes erejű rendeletek kihirdetésénél játszik szerepet, nem pedig elvi határozatok, vagy döntvények publikálásánál. Ez a téma egyébként belejátszik a visszaható erő kérdésébe is, amelyre a II. sz. kérdés vonatkozik.

Kifejezetten idevág a Kúriának C. IV. 8246/1930. sz. hatá-

rozata is. Az alapulfekvő tényállást a Jogi Hírlap 1932. nov. 27-i száma ekképen foglalja össze:

Az alperesi részvénytársaság alapszabályainak 1916-ban bejegyzett 29. §-a értelmében a polgári jogi határozatok tárába 844. sz. al. felvett határozatnak 1927-ben való meghozataláig a végrehajtóbizottság díjazását az igazgatóság állapította meg. Utólagos támadás folytán a Kúria ezt az alapszabályrendeletet megsemmisítette, mire az ezután tartott közgyűlés a saját határozataként szavazta meg az igazgatóság részéről megelőző évekre már megállapított és ki is fizetett végrehajtóbizottsági díjakat. Az ez ellen beadott megtámadási keresetet a Kúria elutasította. Indokolásában megint hivatkozik a 844. sz. E. H.-ra, és érvénytelennek mondja az olyan alapszabályt, amely szerint a végrehajtóbizottság díjainak megállapítása az igazgatóság hatáskörébe tartozik, „de az előző gyakorlattal szakító határozatnak a Kúria 1929. P. IV. 7618. sz. határozatában kifejtettek szerint nincs visszaható ereje.”

Ugyancsak a visszaható erőt tárgyalja a P. IV. 7719/89/1931. sz. határozat (L. Ker. Jog. 1931. okt. 1. szám). Az igazgatóság tagjává megválasztott tisztviselőnek az igazgatóság által megállapítandó díjazására irányuló szerződéses jogát a közgyűlésnek az igazgatósági tagok díjazását megállapító kizárólagos joga csak annyiban nem érinti, hogy a tisztviselő szerződése a Kúriának az igazgatóság díjazására nézve keletkezett gyakorlatát megelőző időben kötöttet, de amennyiben ez a szerződés már oly időben jött létre, amikor a 844. sz. E. H. már meghozatott, az igazgatóságnak ez a joga nem áll fenn, mert ellenkező esetben az olyan alapszabály, amely az igazgatóságnak ebbeli jogát, minden időbeli korlátozás nélkül fentartaná, a Kúria által megállapított jogelv kijátszására vezethetne.

Világosan megvonja az időbeli caesurát az elvi határozat megjelenése előtt és után keletkezett jogviszonyok között.

A C. IV. 1788/1931. számú ítéletében a Kúria a részvénytársaság elnöke részére az igazgatóság által a közgyűléstől nyert elvi felhatalmazás alapján megállapított fizetést is érvénytelennek mondta ki. Nem változtat a Kúria szerint az érvénytelenségen az, hogy egy korábbi közgyűlés azt határozta el, hogy az igazgatósági elnök fizetésének megállapítását átvitt hatáskörben — további intézkedésig — az igazgatóság hatáskörébe utalja. Az igazgatósági tagok díjazásának közgyűlés hatáskörébe tartozására vonatkozó jogszabály ugyanis a részvényesek és a részvénytársasági hitelezők összességének köztekintetből való védelmét szolgálja, ezért ezt a jogszabályi hatáskörét maga a közgyűlés, sőt még az alapszabályok sem ruházhatják át a részvénytársaság más szervére, így az igazgatóságára sem. Folytatólag még azt is mondja a Kúria: hogy a megtámadás helytállóságát nem érinti az, hogy felperes a korábbi közgyűlésnek az elnöki fizetés meg-

állapítását az igazgatóság hatáskörébe utaló határozatát meg nem támadta, mert a hatáskör átruházás kiemelt közérdekű érvénytelenségére tekintettel, annak a korábbi határozatának külön megtámadása nélkül sincs joghatálya. Ez aztán a leginranzigenesebb álláspont. Csak az nem érthető, hogy egy meg nem támadott és fogamatba is ment határozatnak miért és mennyiben nincs joghatálya? Ez egy újabb esete volna a non existenz jogügyleteknek, amely tehát semmi vonatkozásban nem tekinthető ügyletnek, s aminek kimondásához nem is kell bírói határozat. Ad analogiam: matrimonium non existens.

No, de hogyan lehet ezt összeegyeztetni azzal a való ténynyel szemben, hogy de facto mégis hatályba lépett ez a határozat, mert az elnök felvette fizetését és azt nem is kellett neki visszaadni. Jogelvi tételekről itt nem is szólva.

Még sokáig folytathatnók ezeket az odadobott észrevételeket, de azt hisszük, már ez az egy-két megjegyzés is elegendő annak illusztrálására, hogy a Kúria vonatkozó ítéleteibe sok olyan megállapítás került, amely nemcsak jogilag nem helyes, de gazdaságilag is bonyodalmakra vezet.

7. Ha közelebbről vizsgáljuk azokat a pereket, amelyek bíróságainkat ezzel a problémával kapcsolatban a multban foglalkoztatták és különösen az utóbbi esztendőekben foglalkoztatják, arra a sajnálatos megállapításra kell jutnunk, hogy ezek a közgyűlési határozatok megtámadására irányuló perek általában csaknem kivétel nélkül, bátran mondhatjuk 99%-ban erőszakóit, vagyis olyan perek, amelyek mögött nem valamely jogilag, vagy gazdaságilag védelemre méltó érdekek állnak, hanem amelyeknek célja a törvény fogyatékoságainak kihasználásával jogosulatlan előnyök szerzése. E perek felperesei, az esetek túlnyomó részében teljesen vagyontalan, többnyire szegényjogon perlekedő kis emberek, akiknek fogalmuk sincs arról, hogy mi egy részvénytársaság és miképen működik az, hanem akik pusztán nevüket adják oda, valami csekélyke kis ellenszolgáltatásért. Deponálnak egy részvényt és megindítják a pert. Többnyire a legnagyobb vállalatok ellen, amelyekről közismert, hogy presztizsükre féltékenyen őrködnek és akiknél arra számítanak, hogy inkább hajlandók lesznek anyagi áldozatra, sem hogy a bíróság elé álljanak quasi vádlottként. Ez a számítás legtöbbször be is válik, mert hogyha még olyan alaptalan is a megindított per, az ilyen perek természetéből következik, hogy azoknak folytatása nem kellemes, amint általában pereket folytatni nem az, s azonkívül akkor is költséges, ha pernyeréssel végződik, mert hiszen felperesen ugyan egy árva fillér költséget sem lehet behajtani. Praxisban láttam olyan eseteket, amikor házmaster, vagy részletügynök lép fel, legnagyobb vállalat ellen ily perben felperesként. Formailag kétségtelen joga van hozzá, mert hiszen a megtámadási pereknek semmi egyéb korlátjuk nincsen, mint az, hogy a

felperesként fellépő személy egy részvény letételével igazolja részvényesi minőségét. Kimutatni azt, hogy a per megindításához valamely komoly érdek fűződik, nem szükséges. Legalább az eddigi gyakorlatban nem volt az. A perben tehát semmi akadálya nincs annak, hogy a felhozott támadó okokkal szemben a legszélesebb körű tárgyalás és bizonyítás le ne folytattassék, esetleg könyvszakértői vizsgálattal is. Már most kérдем: helyes-e, jogszerű-e, gazdaságilag indokolt-e, hogy valaki, akinek egy, vagy akár 10 részvénye van, egy nagyjelentőségű textilgyárnál, szénbányánál, pénzintézetnél, biztosító intézetnél, egy ilyen megtámadási per során felbolygathasson olyan kérdéseket, amiknek felbolygatása egymagában több hátrányt és meddő munkát hárít magára a vállalatra, nemkülönben a vállalatnál komoly érdekelttségben lévő részvényesekre, vezetőségre, stb., mint amennyit a támadóként fellépő „részvényesnek“ összes elképzelhető érdeke reprezentál. Kinek a szempontjából kívánatosak és okszerűek ezek a perek? A válasz bizonyára az lesz, hogy a mai jogállapot szerint ennek így kell lenni, mert ezek a folyamatok a tételes jogi szabályozásból adódnak. A törvényt pedig egyformán kell alkalmazni, akár milyen nagy vagy csekély az az igény (érdek), melynek érvényesítése a bíróság elé kerül.

Nagyon messze vezetne általánosságban vitázni erről a problémáról. De szerény megítélésem szerint az ilyen perek nem egyebek, mint visszaélések a meglévő jogi eszközökkel, s amiképpen a joggal való visszaélés, ha anyagi jogról van szó, — nincsen megengedve, ugyanúgy áll ez a szabály, az alaki joggal való visszaélésre is. Ha a részletügynök, vagy házmester megtámadási pert indít azért, mert szerinte a mérleg tehertételei között nincsenek részletesen felsorolva az üzleti költségek, avagy ha megtámadja a vezérigazgató fizetése megállapításának a közgyűlés hatásköréből való elvonását, vagy ha azt panaszolja, hogy a közgyűlésen nem kapott részletes felvilágosítást a vállalat legújabb tranzakciójára vonatkozólag, úgy nézetem szerint ezek a perek a chicane fogalma alá esnek, — hacsak a felperesként fellépő fél nem igazolja, hogy komoly érdeke fűződik a pernek lefolytatásához. — A bíró tehát nem sért jogszabályt és nem lépi túl bírói hatáskörét, ha előbb meggyőződik arról, hogy in concreto fennforog-e olyan védelemre méltó érdek, amely az ilyen perek lefolytatását indokoltá teszi.

Ha ezeket az argumentumokat nem honoráljuk és továbbra is fenntartjuk az eddigi üres formalisztikus álláspontot, ezzel nemcsak szabad prédájává tesszük a társaságokat az ilyen igénylők presszióinak, de végeredményben azt fogjuk elérni, hogy a társaságok vezetését akaratlanul átjatszuk olyan kezekbe, akiknél sem a felelősségérzet, sem az anyagi és erkölcsi biztosítékok nincsenek meg abban a mértékben, amelyek a rájuk bízott vagyoni és szociális érdek megvédéséhez elengedhetlenül szük-

ségesek. A társasági vezetőség felelőssége igen súlyos és napról-napra még súlyosabbá válik. Ez helyes és senki nem gondol ennek meglazítására, vagy leépítésére. De indokolt ez csak akkor lesz, ha a vezetőség saját elhatározása szerint végezheti az ügyintézést és nem kénytelen olyan tekintetek által állandóan feszélyeztetni magát, amelyek nem komoly vállalati üzleti érdekek, hanem az esetleges támadások megelőzésére, vagy kiparírozására szolgáló, többnyire költséges és meddő lépések.

II.

A jogegységi tanácsnak válaszolni kell másodsorban arra a kérdésre is, hogy a 844. sz. E. H.-ban felvett jogszabály kiterjed-e határozat meghozatalát megelőző időben keletkezett ilyen esetekre is. Ez röviden más szóval a visszaható erő kérdésének felvetése.

A döntvények visszaható erejének problémája, utóbbi időben igen széleskörű és értékes irodalmi megbeszélésekre szolgáltatott alkalmat. Erre vonatkozólag különösen dr. Balás P. Elemér egyetemi m. tanár, min. tanácsos urnak a Magyar Jogi Szemle f. évi szeptember és októberi füzeteiben megjelent nagyszabású tanulmányára utalhatunk. Az ő megállapításai e részben annyira meggyőzőek, hogy azok után igazán nem kell ehelyütt a kérdéssel külön foglalkoznunk. Grosschmid fejtegetései nyomán a döntvényben foglalt jogszabályt a bíróhoz intézett olyan parancsnak tekinti, amely megszabja azt, hogy hogyan kell elintéznük az eléjük kerülő ügyeket abban a vonatkozásban, hogy mi a jogszabály bizonyos kérdésben. A parancs a jövőre szól és amennyiben nincsen korlátozva, úgy azt követni kell a korábbi jogviszonyokra is (id. h. Magyar Jogi Szemle 1935. 9. szám 262. l.). „Minthogy a döntvény nem jogszabály, hanem parancs az ítélkező bíróságok részére, ezért a döntvény minden későbbi döntéskor kötelezően alkalmazandó, tekintet nélkül arra, hogy milyen időben keletkezett az illető jogviszony.” (id. h. u. o. 269. old.) „A bírói jogértelmezés tehát mindig visszaható erejű, mert a bíró mindig mult tényeket vizsgál, mindig a multban keletkezett jogot értelmez, mindig a multa vonatkozik az, amit a bíró mond.” (M. J. Sz. 935. 10. száma 305. old.) „A döntvény nem is korlátozhatja a saját időbeli hatályát. Nem mondhatja ki, hogy nem lehet alkalmazni a meghozatalát megelőző időben keletkezett jogviszonyokra. A döntvény egyáltalában nem hat a jogviszonyokra, nem jogszabály, tehát nem korlátozhatja a maga időbeli hatályát sem.” (U. o. 306. old.)

A jogegységi döntésre kitűzött második számú kérdés ezek szerint valójában nem tárgyszerű, és nem is illeszthető bele abba a körbe, amelyben a jogegységi döntésnek általában mozognia kell. A kérdésre adandó válasz ugyanis nem csupán azt a konkrét kérdést döntené el, hogy a 844. sz. elvi határozat meghozata-

talát, vagy közzétételét megelőző időben keletkezett jogviszonyokra kiterjed-e a majdan hozandó jogegységi döntvény, hanem ezzel az az egész elvi kérdés fel van vetve és nyerne eldöntést, hogy t. i. a jogegységi döntvény (tehát minden jogegységi döntvény) mennyiben hat ki s mennyiben alkalmazandó a közzétételét megelőző időben keletkezett jogviszonyokra. Szerény megítélésem szerint így incidentaliter eldöntetni ezt a fontos elvi és közjogi színezetű kérdést, nem helyén való. Még aziránt is kétség merülhet fel, hogy a jogegységi tanács hatásköre kiterjed-e ilyen kérdés eldöntésére. Jóllehet maga a megformulázás látszólag nem elvi élű, valójában messze túlmegy magán a konkrét kérdésen és tényleg az elvi kérdést egész általánosságban lesz hivatott eldönteni. Ezen mit sem változtat az a körülmény, hogy a megfogalmazás kapcsolatba hozza a felvetett problémát magával a 844. sz. határozatban kinyilvánított jogelvvvel és a határozat közzététele, illetőleg köztudatba való elterjedésének időpontjával. Bármiképen döntse is el a jogegységi tanács az első számú kérdést, a második számú kérdésre adandó válasz csak egy és ugyanaz lehet mindegyik döntés esetén. És pedig az, hogy a jogegységi határozat nemcsak a jövőben, a döntvény meghozatala után keletkező, hanem a múltban létrejött jogviszonyokra is alkalmazandó, mert nincsen semmiféle törvényes jogszabály, amely ilyen időbeli caesurák közbeékelését megengedhetővé tenné és más jogi döntést engedhetne meg 1930 előtti és utáni időkben keletkezett megbízásokra. A kérdések eldöntésének bázisául mindig csak a Kt. szabályai lehetnek irányadók, s így az időbeli caesurákat csak a Kt. életbelépésének időpontja szabhatja meg, semmi más. Már most az a körülmény, hogy helyes-e, vagy helytelen az a törvényértelmezés, amelyre a 844. sz. elvi határozat és az erre támaszkodó, főleg a IV. sz. tanács határozatai nyugszanak, a 179. §. 1. bek. és a 182. §. értelmezésének egybevetésénél ez semmiképen nem gyakorolhat befolyást a hozandó döntvény időbeli alkalmazhatósága tekintetében. Még akkor sem, ha a hozandó jogegységi döntvény nem is tenné magáévá a 844. E. H.-ban kimondott jogelvet, hanem az ellenkező álláspontra helyezkednék.

Más kérdés az, hogy az időmúlás és bizonyos természetű igényeknek huzamosabb időn át való indokolatlan nem érvényesítése miképen befolyásolja ezen igények fennállását, s hogy hosszú évek elteltével lehet-e ily pereket indítani. Ennek semmi köze nincsen a döntvény visszaható erejéhez. Birói gyakorlatunk e részben helyes utakon jár, amikor a forgalombiztonság, de a felek egyéni biztonságérzete szempontjából is felállította az ismert jogtételeket. Aligha kétséges, hogy legfőbb bíróságunk a megtámadási perek gyakorlatában sem fog eltérni ettől a helyes elvtől, s nem fogja megengedni azt, hogy lezárt jogviszonyok évek elteltével újból megbolygattassanak és a felek tuda-

tában is elintézettnek vélt kérdések perek tárgyává tétessenek.

Remélhető tehát, hogy a jogegységi tanács mindezeket a felhozott szempontokat mérlegelve, az elvi határozatot nem fogja döntvény erejére emelni, hanem a főkérdésben a II. és VII. tanácsok álláspontját teszi magáévá, a visszaható erő kérdésében pedig megfelelő óvatos formulázással lokalizálja a problémát.

Beccsületvédelem és sajtószabadság.

Irta: *ifj. dr. Szigeti László.*

A személyiségi jogok védelmének elméleti alapjait a XIX. század jogi irodalma és bírói gyakorlata rakta le. A ma személyiségi jogok néven ismeretes jogvédte érdekek régi jogokban is találtak ugyan magánjogi védelmet, de az elméleti megalapozás és a személyiségi jogok, mint külön jogoknak, felállítására a múlt század jogi íróinak és a jog gyakorlati művelőinek, bíróknak és ügyvédeknek érdeme. Az elméleti kérdés még ma sincsen tisztázva, e sorok írója sem találja a személyiségi jogok mai elméleti helyzetét megfelelőnek, amit más alkalommal megkíséreltem bíráltni.¹⁾ A fontos azonban az a körülmény, hogy e tisztázatlan jogi helyzet ellenére a jog gyakorlatilag tényleg védelmet nyújt olyan fontos és a jog védelmére érdemes érdekeknek, melyek eddig a magánjogban kellő védelmet nem találtak.

E fejtegetések is gyakorlati célból a mai magánjogban és bírói gyakorlatban kialakult elméleti kifejezőmódot használják, nyitva hagyva a személyiségi jogok mai rendszerének elméleti helyességét.

A múlt század igen alkalmas volt e személyiségi jogvédelem kifejlesztésére. A parlamentárizmust, az egyén politikai jogait, a közéletben való részvételét, az egyéni szabadságnak a zsarnokság, a központi hatalom túlkapásaival szembeni megvédését kiharcoló század a magánjogban is fokozottabb érzéssel bírt a személyiség értéke és védelme iránt. De ugyanez a század, mikor az egyénnek a közéletben szerepet biztosított, természet-szerűleg biztosítani akarta a vélemény kifejezésének szabadságát is, a nyilvánosság érdekét is. A múlt századok szomorú tapasztalatai alapján felismerte, hogy minden visszaélésnek legjobb ellenszere és minden haladásnak feltétele a nyilvánosság. Kétségtelen, hogy a helyes és helytelen nézeteknek egyforma nyilvánossága káros hatással lehet, de ki ítéli meg, hogy melyik politikai, tudományos, művészeti vélemény helyes? Még mindig nem tudunk jobbat a helyes út megtalálására, mint a vélemé-

¹⁾ *ifj. dr. Szigeti László*: Nem vagyoni érdekek védelme. Polgári Jog, 1930. évf. 521. oldal.